

Artikel

De fabel van 12 miljard saneringskosten

Column van Rolf Deen

Tata snijdt vet van botten om overheid te paaien

22 april 2025

Willen we voor de nieuwe staalfabriek afhankelijk worden van modules van buiten Europa?

Tata Steel IJmuiden wil geld van de overheid voor haar verduurzamingsplannen en heeft bedacht dat de nieuwe fabriek modulair gebouwd zal gaan worden. Het bedrijf vermeldt hier niet bij dat de modules van ver komen en door arbeidsmigranten zullen worden geïnstalleerd.

Op haar eigen website vermeldt Tata Steel het volgende over deze verduurzamingsplannen: “Grote onderdelen van de installaties laten we extern maken en als modules naar de bouwplaats vervoeren via een speciaal aangelegde transportroute (...). Door kant-en-klare modules aan te voeren, beperken we het aantal mensen en voertuigen op ons terrein.” Tata Steel vergeet daarbij te vermelden dat deze modules van ver komen en waarschijnlijk uit China. De

modules zullen verscheept worden naar IJmuiden, waar zo'n 2.000 mensen nodig zullen zijn om ze in elkaar te zetten.

Chinese modules betekent 10 jaar lang 2.000 arbeidsmigranten

Fase 1, waar de maatwerkafpraak over gaat, omvat de bouw van de eerste *electric arc furnace* (EAF) en de fabriek die *direct reduced iron* (DRI) gaat maken. Deze fase duurt zeker 5 jaar. Fase 2, als die ooit komt, loopt tot minimaal 2037.

Het is duidelijk dat de arbeiders die nodig zijn om de fabrieken te bouwen, niet in Nederland gevonden kunnen worden. We missen hier de kennis en kunde. Het gaat om een aantal van circa 2.000 mensen. Ter vergelijking: het nabijgelegen dorp Wijk aan Zee telt zelf slechts 2.155 mensen. Waar gaan die mensen gehuisvest worden voor zo'n lange periode? Past dit alles bij de gewenste strategische autonomie? Het zijn fundamentele vragen die Tata Steel tot op heden behendig weet te vermijden. ■

De fabel van 12 miljard saneringskosten

Op de dag dat de heren Wijers & Blom hun rapport presenteerden met scenario's voor de verduurzaming van Tata Steel IJmuiden ging er iets mis. Per ongeluk verscheen een slide op het scherm waarop stond dat de saneringskosten voor het terrein 12 miljard euro zouden zijn. Sindsdien wordt elk plan afgezet tegen die 12 miljard. De aannames en bronnen achter dit getal zijn echter niet gepubliceerd en in antwoord op Kamervragen van Volt geeft minister Hermans (Ministerie van KGG) aan dat ze deze ook niet wil delen. Heel bijzonder, want dat is toch geen beursgevoelige informatie?

De mythe van 12 miljard euro wordt intussen wel gebruikt als argument om de staalfabriek in IJmuiden open te houden, ook als dat veel belastinggeld kost. Daarmee worden twee foute aannames gedaan.

Ten eerste worden de saneringskosten alleen gerekend bij sluiting van de fabriek. Terwijl de vervuiling in elk scenario zal

moeten worden opgeruimd. Het kan misschien iets later als de fabriek deels blijft staan, maar opruimen zal op enig moment toch moeten.

De tweede foute aanname betreft de 12 miljard euro zelf. Ervaren saneerders, aannemers, gebiedsontwikkelaars en bodemexperts die hierover zijn geconsulteerd, geven allemaal

aan dat dit bedrag een flinke overschatting is van de werkelijke kosten. Als je het terrein vergelijkt met andere vervuilde gebieden in Nederland kom je tot dezelfde conclusie. Reken maar mee.

Rekenoefening

Het gehele Tata terrein beslaat 730 hectare. Met de genoemde 12 miljard euro voor sloop en sanering komt dat dus neer op 16,5 miljoen euro per hectare. Let wel, dit gaat om elk stukje van het terrein, ook de plekken die minder vervuild zijn, zoals de kantoorgebouwen. Kijken we naar de meest vervuilde terreinen in Nederland, bijvoorbeeld Chemie-Pack in Moerdijk, het Thermphos terrein in Vlissingen Oost, de voormalige Olster Asphalt Fabriek (Olasfa) in Olst, woonwijken in Lekkerkerk tijdens het gifschandaal of het Westergasterrein in Amsterdam, dan variëren de schoonmaakkosten tussen de 2 en 7 miljoen euro per hectare. Alleen het terrein van de Exploitatie Maatschappij Krimpen (EMK) in Krimpen aan den IJssel komt iets hoger uit. Op dit "giftigste terrein van Nederland" moest met een mobiele hal gewerkt worden omdat de gassen die vrijkomen zeer giftig zijn en snel vervliegen. Maar hier werd 'slechts' 11 miljoen euro per hectare uitgegeven voor sanering. Nog steeds veel minder dus dan de aanname die hier gedaan wordt voor Tata Steel. En dit zijn allemaal voorbeelden van veel kleinere stukken land, waar alle grond ernstig vervuild was en waar alle vervuilde grond moest worden afgevoerd naar een externe locatie. Op het Tata terrein zijn ook stukken te vinden die veel minder vervuild zijn en je kunt op het terrein een fabriek bouwen om het grootste deel van de grond ter plaatse te reinigen: een flinke kostenbesparing. Indicatieve berekeningen wijzen eerder op 2 tot 5 miljard euro saneringskosten. Laat de minister in elk geval transparant zijn waar die 12 miljard vandaan komt, dan kunnen onafhankelijke experts het getal toetsen en maken we eerlijke afwegingen. ■

Tata Steel snijdt het vet van de botten en paait daarmee de Nederlandse overheid

Tata Steel gaat reorganiseren. Dat klinkt dramatisch – en met 1.600 voltijdbanen minder is het dat voor veel individuele werknemers ook. Maar laten we eerlijk zijn: voor het bedrijf zelf is het nauwelijks nieuws. Eerder een bekende oefening in gewichtsbeheersing.

Want dit soort saneringen doet Tata vaker. Tussen 2008 en 2014 verdwenen er stapje voor stapje ruim 2.000 banen door natuurlijk verloop én ontslagen. Daarna volgden goede jaren, waarin er langzaam weer werd opgebouwd. Behalve aanwas van 1.000 werknemers ging het om extra maandsalarissen, nieuwe functies, interne coaches, projectleiders, managers van andere managers – noem maar op. En nu het economisch tegenzit en er groene plannen klaarliggen die met overheidsgeld gefinancierd moeten worden, moet het personeelsbestand weer op dieet.

De ironie? De functies die nu verdwijnen, worden omschreven als ‘voornamelijk management en ondersteunend personeel’. Een nette manier om te zeggen: banen die we eerder zelf hebben bedacht. Tata

Steel noemt het een ‘transformatie’, een woord dat inmiddels elke reorganisatie van een laagje duurzaamheid en strategisch inzicht moet voorzien. Want daar zit het echte publiek: de overheid. Niet de regio, niet de werknemers – maar Den Haag.

Het persbericht liegt er dan ook niet om. Topman Narendran windt er geen doekjes om: de reorganisatie is onderdeel van de gesprekken over maatwerkafspraken. Tata wil geld voor het ‘Groen Staal’-plan. En om geloofwaardig aan tafel te zitten, moet het bedrijf er lean, mean en toekomstbestendig uitzien. Dat doe je door de balans op te schonen. Minder personeel, meer profiel.

Ondertussen speelt het Ministerie van Klimaat en Groene Groei onder leiding

van Sophie Hermans, verantwoordelijk voor die maatwerkafspraken, de rol van een broedende kip. Dat is misschien strategisch, maar het maakt ook nieuwsgierig. Want wat betekent deze ‘transformatie’ werkelijk voor de werkgelegenheid in de regio IJmond, die zo vaak als argument wordt aangevoerd als het om Tata’s belang voor Nederland gaat? Nu het minder goed uitkomt, hoor je daar ineens niemand meer over.

Uiteindelijk laat deze hele exercitie vooral zien hoe voorspelbaar het spel is geworden. Tata reorganiseert wanneer het geld wil. De overheid onderhandelt liever in stilte. En woorden als ‘transformatie’ of ‘duurzaam’ worden als confetti gestrooid over iets wat in wezen gewoon een klassieke sanering is.

Maar goed, het klinkt allemaal heel verantwoord. En dat is tegenwoordig ook wat waard.

Rolf Deen